

Erdélyi menekültek 1988–1989-ben és a magyarországi közvélemény. ^[1]

Az alábbiakban közölt levéltári források az 1988–89-ben Magyarországra érkezett erdélyi menekültek történetét abból a szempontból mutatják be, hogy miként közelítette meg a magyar társadalom azt a jelenséget, miszerint korábban nem látott számban érkeztek többnyire magyar nemzetiségű román állampolgárok Magyarországra. A vizsgált időszakban az erdélyi menekültek kérdése tabutémának számított. Nem véletlen, hogy a hivatalos sajtóban és dokumentumokban 1988 őszéig csak „Magyarországon hosszabb ideig tartózkodó külföldi állampolgárokról”, avagy „Romániából áttelepülőkről” olvashatunk.

Bevezető

Az alábbiakban közölt levéltári források az 1988–89-ben Magyarországra érkezett erdélyi menekültek történetét abból a szempontból kívánják bemutatni, hogy miként közelítette meg a magyar társadalom, közvélemény azt a jelenséget, miszerint - elsősorban a kisebbségek erőszakos beolvasztását célzó román politika következtében - korábban nem látott számban (a hivatalos adatok szerint 1988-ban megközelítőleg 13 ezren, becslések szerint mintegy 20 ezren) érkeztek többnyire magyar nemzetiségű román állampolgárok Magyarországra. A felmerülő kihívások az adott történelmi viszonyokból és a nemzetközi kontextusból fakadóan igen összetettek voltak, e felvezetésben pusztán néhány, a választott dokumentumokból is kiváló aspektus bemutatására vállalkozom .

Magyar határőrök kísérik a Romániából érkezett menekülteket

Fotó: Oláh Tibor (hirado.hu/MTI)

Az egyik legfontosabb szempont, amit nem hagyhatunk figyelmen kívül, hogy a vizsgált időszakban az erdélyi menekültek kérdése tabutémának, legfeljebb csak eufemisztikusan körülírt jelenségnek számított. Ellentmondásos képet festett, hogy a hivatalos retorika szerint Romániából, egy baráti szocialista országból menekültek Magyarországra a magyar kisebbség tagjai, a „népek közötti barátság építőköveire” hivatkozva. Nem véletlen, hogy a hivatalos sajtóban és dokumentumokban 1988 őszéig leginkább csak „Magyarországon hosszabb ideig tartózkodó külföldi állampolgárokról”, avagy „Romániából áttelepülőkről” olvashatunk. Az MSZMP Központi Bizottság Agitációs és Propaganda Osztályának a közhangulat alakulásáról készített jelentései jól tükrözték a társadalom nagyfokú érdeklődését és információéhségét, egyúttal értetlenségét is azzal kapcsolatban, hogy a magyar hatóságok miért nem tesznek határozottabb lépéseket, és miért nem beszélnek nyíltan az erdélyi magyarság helyzetéről, a magyar-román kapcsolatokról és a Magyarországra menekülőkről. **(Lásd az 1. és a 2. számú dokumentumot!)**

Erre a komoly hiányérzetre talán a legegységesebben Szűrös Máttyás 1988. január 25-i rádióinterjújának visszhangja és az interjúval kapcsolatos hallgatói kérdések világítottak rá. A jelen tanulmányban nem teljes terjedelműben közölt kérdések közül több tucat adott hangot értetlenkedésének amiatt, hogy miért van mellébeszélés az erdélyi menekültek ügyében, miért csak a nyugati sajtóból, rádióból lehet a helyzetükről tájékozódni, és miért esik több szó a magyar hírekben Kambozsáról, mint a szomszédos Romániáról. A közvélemény a magyar diplomáciától karakteresebb, erőteljesebb fellépést várt volna. **(Lásd a 4. számú dokumentumot!)**

Az előbbi megállapításokból és a kialakult, precedens nélküli helyzetből is fakadt, hogy a menekültek ellátásának megszervezésében nem az állam, hanem sokkal inkább az egyházak, társadalmi szervezetek, illetve - állami megbízásra - a Magyar Vöröskereszt játszottak kulcsszerepet. **(Lásd az 5., 6. és a 7. számú dokumentumot!)**

Egyrészt a magyar állam rá volt utalva a külső segítségre. Az állami intézményrendszer teljes mértékben felkészületlenül érte a beáramló menekültek helyzetének kezeléséből adódó sokrétű feladat, ezzel szemben a Vöröskereszt, illetve az egyházak már rendelkeztek tapasztalattal a segélyezések megszervezésére, a szociális feladatok ellátására területén, és így komoly terhet vehettek le az állami szervek válláról. Másrészt e politikailag érzékeny kérdést óvatosan kezelő államnak jól jött, hogy az MSZMP által közelről ellenőrzött, ugyanakkor mégis „pártatlanként és semlegesként” megjelenő szervezetek vállalták fel a menekültek kérdés koordinálásának jelentős részét. **(Lásd az 5. és a 7. számú dokumentumot!)** Utóbbira jó példa, hogy a menekültügyre felfigyelő nyugati nemzetközi szervezeteket, tényfeltáró delegációkat nem egy esetben a Vöröskereszt, illetve az egyházak fogadták, annak ellenére, hogy a magyar állam állt a látogatások előkészítése mögött. A feltűnésmentességre való törekvés elsődleges célja az volt, hogy elkerüljék a Romániával fennálló viszony további romlását .

Kérdésnek tekinthető az is, hogy a menekültek iránti hazai aggodalom háttérben mennyiben húzódtak meg az általános, a humánus segíteni akarás szempontjai, avagy az egyének és szervezetek segítőkészsége mennyiben fakadt nemzeti szolidaritásból, a határon túli magyarokkal való közösségérzetből. A dokumentumok fényében kimondható, hogy a motiváció kettős volt. Az állami, az egyházi, az egyéni és a közösségi támogatások háttérben megjelent az általános segíteni akarás motívuma, de egyúttal a sokáig elhallgatott nemzetiségi kérdés, a kisebbség ügyének felkarolása is. Sőt, a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok ügyével foglalkozó, 1988. február 25-én felállított Tárcaközi Bizottság keretein belül visszatérő vitatéma volt, hogy mennyiben szabad pozitív diszkriminációban részesíteni a magyar nemzetiségű román állampolgárokat a más nemzetiségűekkel szemben. A források szerint a pozitív diszkrimináció egyértelműen érvényesült, ám idővel, elsősorban a külügyi tárca által képviselt érvek hatására visszaszorult, illetve - főleg az ENSZ Menekültügyi Főbizottságával történt kapcsolatfelvételt követően - a kifelé történő kommunikációban tudatosan nem jelent meg .

A menekültek segélyezésében komoly szerepet vállaló szervezetek közül talán a Magyar Vöröskeresztet, illetve a Menedék Bizottságot tekinthetjük kivételnek e kettős szempont befolyása alól. Az előbbit azért, mert a Nemzetközi Vöröskereszt alapelveivel - az emberiség, a pártatlanság, a semlegesség, a függetlenség, az önkéntesség, az egység és az egyetemesség tiszteletben tartása - ez nem lett volna összeegyeztethető, bár a gyakorlatban a Román Vöröskereszttel igencsak akadozva együttműködő, és az 1980-as években a magyar államtól függetlennek messze nem nevezhető Magyar Vöröskereszt esetében nem érvényesültek makulátlanul az elméleti szempontok. Az 1988 januárjában a menekültek megsegítését, illetve a Romániának történő kiadatások hírére a magyar hatóságok eljárásának ellenőrzését, a gyakorlat megváltoztatásának kikényszerítését zászlajára tűző Menedék Bizottság kiemelt figyelmet kívánt szentelni a nem magyar nemzetiségű romániai menekülteknek, helyzetüket sok szempontból a magyar kisebbség tagjainál is nehezebbnek ítélve .

Az erdélyi menekültek segítségének megítélésében mind az állam, mind a közvélemény részéről szintén megfigyelhető egy kettősség. Egyrészt jelen volt a segíteni akarás az arra rászorulóknak esetében, másrészt egyetértés volt abban is, hogy sem a Romániában élő magyarság számára, sem Magyarországnak nem kedvező, ha a hazai intézkedések a szülőföld elhagyására sarkallnak. Bár a visszaemlékezések és a források egyaránt azt támasztják alá, hogy az adakozókévd, az összefogás az erdélyi menekültekkel szemben példaértékű és igen nagyvonalú volt - ezt tükrözi egyebek mellett a Magyar Vöröskereszt összefoglalója -, a magyar közvéleményben azonban megjelent a saját életszínvonal féltésének, a jövő miatti aggodalom gondolata is. **(Lásd a 7. számú dokumentumot!)**

Az ideérkező erdélyiek hozzáállásában szintén jelen volt a kettősség: ahogyan forrásaink is bemutatják, sokan „gyönyörű, színes képet alkotnak az »édes hazában« való életről”, ami után komoly csalódás érte őket. **(Lásd a 6. számú dokumentumot!)**

A témával állami megrendelésre készült közvélemény-kutatások is foglalkoztak. A Magyar Közvélemény-kutató Intézet 1988. évi vizsgálatai szerint a menekültek befogadását 1988 áprilisában a lakosság 62%-a, decemberben pedig már 80%-a támogatta. A magasabb foglalkoztatási státust betöltők körében erősebb támogatottság volt mérhető. A pro érvek között elsőként az szerepelt, hogy az áttelepülők magyarok, ezért egyértelmű, hogy Magyarországra menekülnek a falurombolás elől, ahol saját hazára lelhetnek. Emellett a nehéz romániai gazdasági helyzet miatti megélhetési problémák, illetve az emberi jogok és a szolidaritás is elhangzott az érvek között. Az erdélyiek befogadásával egyet nem értők kisebb csoportja ezzel szemben úgy érvelt, hogy a magyar gazdasági helyzet és lakáshelyzet mellett az ország nem engedheti meg magának mások segélyezését. Voltak, akik munkahelyüket féltették. Mások kifejtették, hogy a problémát nem az áttelepülés fogja megoldani, hanem a megoldást inkább helyben kellene keresni. Akadt a „daczból ellenállóknak” is egy csoportja: **„Minket se fogadnak be szívesen mások. Minket ki segít?”**

**Tüntetés a romániai falurombolás ellen
Budapest, 1988. június 26.**

A magyar társadalomnak elsősorban az erdélyi menekültek iránti segítőkészségéről ad képet a TÁRKI 1988. évi felmérése. Eredményei szerint az 1988-ban érkezett erdélyiek 47%-a nyilatkozott úgy, hogy idegenektől is kapott segítséget, így például új munkatársaktól, ügyintézőktől, önkéntes segítőtől. 40%-uk ismeretlen magyarok rosszindulatát is megtapasztalta valamilyen módon, többnyire sértések vagy „masságukra” való utalás formájában. Bántó volt sokak számára a magyarok egy részének Erdéllyel kapcsolatos tudatlansága is. A TÁRKI-felmérések ugyanakkor azt mutatják, hogy a magyar lakosságnak ténylegesen csupán 13%-a adományozott ismeretlenül is a menekülteknek, 9%-a pedig ismerősöknek nyújtott valamilyen formában segítséget. 67%-nak semmilyen köze nem volt a menekültekhez, míg 11% személyesen is ismert a környezetében Erdélyből átjövőket, de semmiféle segítséget nem nyújtott számukra. Azonban azt is látni kell, hogy a lakosság 85%-a elméletben egyetértett azzal, hogy a menekülteket - helyzetükből adódóan - segíteni kell. Feltétel nélküli befogadásukat azonban már csak a magyar társadalom negyede, a menekültek „megszűrését” pedig 65%-a támogatta: bő kétharmaduk ez alatt elsősorban a bűnözők, büntetett előéletűek kizárását értette, míg egyharmaduk nemzetiiségi alapú megkülönböztetést javasolt volna. A megkérdezett magyarországiak csaknem egyharmada az Erdélyt elhagyók „szemére vetette”, hogy az otthon maradtakat cserbenhagyták, több mint negyedük pedig saját munkahelyét féltette a menekültektől. A felmérés szerint a lakosság bő kétharmada értékelte úgy, hogy a menekültek a Magyarországon élő magyarokban erősítik a nemzeti érzést .

Ahogyan azt a közölt dokumentumok is alátámasztják, az állami szervek a belpolitikai elégedetlenségnek azzal próbálták meg elébe menni, hogy - bizonyos esetekben a méltányosság elvének alkalmazásával együtt - a menekültek nem részesülhettek a magyar állampolgároknál kedvezőbb elbánásban. A szociális, egészségügyi, oktatási ellátás tekintetében a magyar állampolgárokkal megegyező jogokat élveztek. Az egyik legérzékenyebb kérdés a lakáshoz jutás volt, különösen a fővárosban: a Tárcaközi Bizottság ki is kötötte, hogy külföldi is csak öt éves helyben lakás vagy munkaviszony esetén juthat fővárosi ingatlanhoz. **(Lásd a 6. számú dokumentumot!)**

A megélhetési, anyagi ellátási kérdéseken túl, a menekültek talán legfájóbb nehézsége a szétszakított családok újraegyesítésének - a román hatóságok elzárkózó magatartása miatti - elhúzódó procedúrája volt. A családgyejesítések előmozdításában szintén a Magyar Vöröskereszt játszott kulcsszerepet, azonban a román partnerszervezet együttműködésének hiányában hatékonysága az érintettek várakozásaitól elmaradt. **(Lásd a 7. számú dokumentumot!)**

Bár a forrásokból kiderül, hogy az egyházak, a Magyar Vöröskereszt és az egyéni segítők egy részének „erejüket meghaladó munkának” bizonyult az erdélyi menekültszűrés - a befogadó családoknak egy idő után terhesse vált a vártnál hosszabb tartózkodás -, mégis voltak számukra egyértelműen pozitív hozadékok. Az MSZMP által megszabott, szűk keretek közt működő egyházak, a Vöröskereszt és számos kisebb szervezet kipróbálhatta magát egy teljesen új, társadalmilag és politikailag kulcsfontosságú, a hazai és a nemzetközi közvélemény által is kiemelt figyelemmel kísért területen, mozgósítva a magyar lakosság, a külföld és az emigráció olyan rétegeit és csoportjait, amelyeket az állam nem tudott volna megszólítani. A Tárcaközi Bizottság jegyzőkönyvei azt is tükrözik, hogy emiatt az állam részben konkurenciaként tekintett e kezdeményezésekre, és bár támaszkodott rájuk, igyekezett a különböző szerveződések, közösségek túlzott térnyerését ellensúlyozni.

Dokumentumok

1.

Jelentés az MSZMP Központi Bizottság tagjainak a közhangulat alakulásáról, a közvélemény-kutató vizsgálatokról, a Magyar Népköztársasággal kapcsolatban nyugati propagandáról (1988. II. negyedév)

- részlet -

A magyar-román viszonyról

[...] A negyedév elején a települések román elnevezéseinek a nemzetiségi lapokban is kötelezővé tett használata és a menekültek növekvő száma foglalkoztatták az embereket. Május közepétől egyre inkább a lakosság valamennyi rétege érdeklődésének középpontjába kerültek a romániai „településrendezési” tervek, a nemzetiségi politika és ezek hatására a romló magyar-román viszony. Figyelmet keltett az is, hogy nagykövetünk nem emlékezhetett meg hazánk felszabadulásának évfordulójáról a román televízióban és rádióban.

Folyamatosan nőtt az aggodalom és az ellenszenv a román vezetés politikájával kapcsolatban. Az emberek indulatosan reagáltak a nemzetiségek erőszakos beolvasztásának jeleire. A lakosság széles körben elítélte a település-elnevezések sajtóbeli elrománosítását. Többségében helyeselték a segítségnyújtást a nálunk letelepülni szándékozóknak. Ugyanakkor sokan hangsúlyozták, hogy a szülőföld elhagyása sem a romániai magyarság, sem saját gazdasági-politikai helyzetünk szempontjából nem kívánatos és nem is megoldás. Többen aggodták, hogy gazdasági helyzetünk is romolhat emiatt, növekedhet a belpolitikai feszültség, erősödhetnek a szélsőséges vélemények. Eleinte megdöbbenéssel, majd egyre nagyobb felháborodással és egyre szélesebb körben utasították el az emberek a romániai település-felszámolási terveket, melyek sokak szerint elsősorban a magyarlakta helységeket érintik, de jelezték azt is, hogy az a románok számára is hátrányos. Egyre élesebb hangon támadták az emberi és nemzetiségi jogokat sértő, a kultúrát veszélyeztető diktatórikus politikát. Támogatták a hivatalos magyar erőfeszítéseket: hazánk képviselőjének áprilisi felszólalását a bécsi tanácskozáson, a júniusi kormánynyilatkozatot, az MSZMP KB leveléről nyilvánosságra hozottakat és az Országgyűlés nyári ülészakának tiltakozását. A román pártmunkásküldöttség áprilisi budapesti tárgyalásairól kiadott híreket keveselték, a napirendre került témák és a magyar álláspont kifejtését hiányolva.

1988. július

Jelzet: MNL OL 288-22/1988, 13. ő.e. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Szocialista Munkáspárt, MSZMP Központi Szervei, Agitációs és Propaganda Osztály - Eredeti, gépelt.

2.

Jelentés az MSZMP Központi Bizottság tagjainak a közhangulat alakulásáról, a közvélemény-kutató vizsgálatokról, a Magyar Népköztársasággal kapcsolatos nyugati propagandáról, a bel- és külpolitikai események fogadtatásáról (1988. III. negyedév)

- részlet -

[...] A magyar-román kapcsolatok alakulása szinte az év eleje óta folyamatosan beszédtema az emberek között. Egyre többen tették szavá, hogy határozottabb hivatalos lépésekre lenne szükség. A Hősök terén tartott tüntetést követő radikális román ellenlépés heves tiltakozást váltott ki. Sokan egyre kevésbé bíztak abban, hogy létrejöhet a magas szintű csúcstalálkozó a két ország vezetői között. A rendhagyó előkészítéssel megtartott tanácskozáson a két főtítkár megbeszélését, s annak várható eredményességét kétségekkel teli bizakodással figyelték. Sokat - talán a vártnál többet és konkrétabbat - reméltek. Azt a felfokozott várakozást a csúcstalálkozó nem tudta kielégíteni. Eredményként szinte önmagában a találkozó létrejöttét kellett elfogadni. A közvéleményben ismét felerősödött a határozott nemzetközi diplomáciai lépések iránti igény. Megdöbbenő, hogy helyettünk a román fél fordul pl. az ENSZ-hez. [...]

1988. október

Jelzet: MNL OL 288-22/1988, 13. ő.e. - Eredeti, gépelt.

3.

Részlet a „Rádiónapló a külpolitikáról” című műsorból, 1988

[riporter]: *Vannak-e Magyarországon jogszabályok a menekültügyi kérdés emberséges rendezésére? Erről szó volt az Országgyűlés Külügyi Bizottságának legutóbbi ülésén is!*

[Szűrös Máttyás]: A politikai okokból menekültek helyzetét rendező általános érvényű magyar jogszabály nincs. Eddig elégségesnek tűnt, hogy a belügyminiszter egyedileg bírálja el a kérvényt.

A kérdés most ismét előtérbe került. Mint arról az Országgyűlés Külügyi Bizottságának ülésén is szó esett, az utóbbi időben döntően magyar nemzetiségű külföldi állampolgárok növekvő számban kérik hatóságaink engedélyét, hogy ideiglenes jelleggel törvényesen Magyarországon maradhassanak. Eljárásuk teljesen természetes, hiszen a magyarságukban sértett emberek kihez fordulhatnak máshoz, mint a Magyar Népköztársasághoz.

Úgy gondoljuk, hogy humanista, szocialista elveink, valamint a határainkon kívül élő magyar nemzetiséggel kapcsolatos állásfoglalásaink hitele olyan távlatos megoldás kialakítását teszik szükségessé, amely megfelel érdekeinknek, megnyugtató az érintettek számára, és amelyet szuverén módon tudunk érvényesíteni. Hangsúlyozom azonban, hogy mindez nem vonatkozik a hazájukat megélhetési okok miatt elhagyni szándékozókra és a Magyarországra illegális módon érkezőkre. Az ilyen esetekben változatlanul tartanunk kell magunkat a kétoldalú megállapodásokban rögzített kötelezettségeinkhez. Állami szerveink az utóbbi időben a fenti szellemben intenzíven munkálkodnak a megfelelő jogi és egyéb feltételek kialakításán. Sajnálatos, ugyanakkor bizonyos fókig érthető, hogy a pontos állásfoglalás kimunkálásáig rosszul értelmezhető, a kedélyeket borzoló intézkedésre is sor kerülhet. A leghatározottabban hangsúlyozom: a megfelelő szabályozás és feltételek kialakításáig az ideiglenesen hazánkban tartózkodókkal szemben nem kívánunk hatóságilag fellépni. Tudatosítanunk kell azonban azt is: a Magyar Népköztársaság érdekei azt diktálják - és a történelmi tapasztalatok, valamint az általánosan elfogadott nemzetközi normák egyaránt megerősítik -, hogy a magyar nemzetiség, beleértve annak értelmiségét, a velük együtt élő más nemzetek fiaival, ősei földjén maradjon, ne települjön át és főként ne szóródjék szét a világban. Feladatuk az lehet, hogy az anyanemzet határozott támogatását maguk mögött tudva erősítsék magyarságuk tudatát szűkebb közösségükben, ha kell, felemléjk szavukat a jogsértések ellen, hogy a magyar nemzetiség önmaga lehessen, „sajátos szín egy állam egészében, ahol tiszteletben tartják a sajátosság méltóságát.

Jelzet: MNL OL 288-22/1988, 50. ő.e - Eredeti, gépelt.

4.

Az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztály, Információs Alosztály által készített kivonat a Külügyi Osztály részére az 1988. január 28-i információs jelentésekből

- részlet -

A Szűrös elvtársal készített rádióműsor fogadtatásáról

Nagy hatása támadt a Szűrös Máttyással folytatott rádióinterjúnak. Egyrészt azért, mert külpolitikai tevékenységünk már hosszú idő óta általános egyetértést vált ki, másrészt azért, mert a KB titkára nyíltan, határozottan kifejtette álláspontját a romániai magyar nemzetiség ügyében. Ennek ellenére kevés reményt látnak arra, hogy a jelenlegi román vezetés jöttányit is változtasson nemzetiségi politikáján. Annak is örültek, hogy a közvélemény és a hivatalos megítélés találkozott néhány régóta fennálló kérdésben. (Budapest)

A jelzések szerint kedvező visszhangot váltottak ki Szűrös Máttyás elvtársnak a Rádiónapló című műsorból a hallgatók kérdéseire adott válaszai. Különösen pozitívnak tartják a dolgozók, hogy nyíltan, őszintén beszélt a korábban „elhallgatott” kérdésekről, így többek között a romániai magyarok helyzetéről. (Szabolcs megye) [...]

Többten figyelemmel kísérték a Rádiónapló e heti adását. Nagy elismeréssel szólnak Szűrös Máttyás elvtárs őszinte, nyílt, közérthető válaszairól. Különösen nagy érdeklődést keltett a hazánk határain túl élő, főleg az erdélyi magyarokkal kapcsolatos álláspontunk, melyet helyesnek, egyértelműnek tartanak és támogatják. (Nógrád megye)

Párttagok, vezetők, politikailag aktívabb értelmiségiek közül többen reagáltak a hét eleji Rádiónapló, valamint a tv-fórum vitaműsorára. A Szűrös Máttyással folytatott rádióbeszélgetés fogadtatása kedvező az említett rétegekben. Elismerően szólnak a politizálók a nyilatkozó nyíltságáról, az ún. kényes kérdések bátor megválaszolásáról. Legtöbben a magyar-román kapcsolatokról, a legálisan itt tartózkodó román állampolgárságú magyar nemzetiségiek helyzetével foglalkoztak. Méltányos eljárásnak tartják, hogy a törvényes kereteken belül próbál az államunk segíteni rajtuk, s megnyugtató, hogy nem igazak a kitoloncolásukról elterjedt korábbi híresztelések. Ismétlődik a véleményekben a szomszédos államokban élő magyarok nagyobb érdekvédelmének igénye - elvétel - nacionalista felhangokkal. (Bács megye) [...]

Budapest, 1988. január 29.

(Vince Gábor)

Válogatás a Rádiónapló 1988. január 25-i adásához beérkező hallgatói kérdésekből

285-703

Romániában több olyan magyar van, akinek van itteni befogadó levele, mi az oka annak, hogy Bukarest mégsem engedi ki őket? Tesz-e ebben az ügyben a magyar kormány valamit?

[popup title="[G. J.]" format="Default click" activate="click" close text="Adatvédelmi okokból a kérdezők neveinek csupán a kezdőbetűit közöljük."] Ózd - utcáról

- Magyarország politikai menedéket adott a chilei és görög menekülteknek. Kérdezi, hogy ezen kívül más, szocialista országból is kértek-e menedékjogot?

- Miért a nyugati rádiókból kell megtudni, hogy Budapesten 240 értelmiségi tiltakozott a romániai politikai és gazdasági helyzet miatt? Az szép, hogy Chrudinák síkra száll a palesztinokért, de élnek itt a szomszédunkban 2 millióan, azokért miért nem állunk ki?

811-774 [M. L.]

Azt kérdezi Szűrös elvtárostól, mikor hallhatunk a Magyar Rádióban, Televízióban, olvashatunk a sajtóban egyetlen hivatalos állásfoglalást az erdélyi magyarok ügyében.

[S. V.], erdélyi menekült

Mi lesz a további sorsa azoknak az erdélyi menekülteknek, akik Magyarországra kerültek, mi lesz a munkavállalási jogukkal, kapnak-e állást? Nem elég nagy a magyar állam garanciavállalása - mondjon Szűrös elvtárs valami biztatót, még ha burkoltan is, ők megértik.

[Sz. S.] 375-393 Üllői út 21.

Rokona jött Romániából és 90 napra kapott kiutazási engedélyt a román hatóságoktól. Kérdezi: a XIII. kerületi Rendőrkapitányság miért csak egy hónapra ad tartózkodási engedélyt az illetőnek?

Hallotta, hogy az elmúlt néhány hónapban több ezer Erdélyből ájtott menekültet utasítottak ki Magyarországról. Igaz-e a rémhír?

Név nélkül kérdező

Magyarország miért nem szolidáris a nehéz helyzetben élő erdélyi magyarokkal és milyen politikát akar folytatni Romániával szemben, ahol nyílt magyarellenes propagandát folytatnak? A kérdező arra hivatkozik, hogy korábban, a II. világháború idején lengyel menekülteket fogadtunk be, majd görögöket, palesztinokat, stb. akkor szolidárisak voltunk ezekkel a népekkel, most mi lesz a saját népünkkel, Romániában. (Erdélyben)

Pécs 27-004 (név nélkül)

Miért csak félhivatalosak az információk a magyar kormányban az erdélyi menekültekkel kapcsolatos politikájáról?

420-228 (nevét nem mondta meg, mert még szeretne hazamenni Erdélybe)

1945 óta lakik Budapesten, kérdezi, hogy a kormány szándékozik-e az erdélyi menekülteknek megadni a letelepedési engedélyt?

[S. I.] agrármérnök - utcai telefonról

Tudja, hogy nem a magyar vezetőkön múlik az erdélyi magyarság sorsa, de a debreceni találkozó óta nem volt magyar-román párbeszéd. Miért nem próbálják erőltetni a magyar vezetők az újabb eszmecsere, az erdélyiek érdekében?

131-188

Mit teszünk a szerencsétlen erdélyi magyarság felénk áramló ügyében? A kérdező javasolja, hogy akár az ENSZ-hez is fordulhatna a magyar kormány.

[J. I.]

A kérdező és menyasszonya 20 hónapja várja a házassági engedélyt a román hatóságoktól. Vajon a magyar kormány tud-e segíteni neki ebben az ügyben.

[Cs. I.] orvostanhallgató

Azt kérdezi, hogy a Romániából illegálisan itt tartózkodó erdélyiek helyzete mi lesz, mit tesz érdekükben a magyar kormány?

[R. B.]

A kérdező szerint a Rádió Napló megkerüli a kérdést és nem válaszol arra, hogy mi lesz a sorsa a Romániában élő magyar kisebbségnek. Erről szeretne részletesen hallani.

[M. V.]

Szűrös elvtárs a mostani műsorban miért nem válaszol egyenesen az erdélyi magyarokkal kapcsolatos kérdésekre, miért nem ad egyenes választ. Ezekre már pedig ideje lenne.

Miskolc, [N. L.] 62-081

Szűrös et miért beszél mellé a mostani műsorban is az erdélyi magyarokkal kapcsolatos kérdésekre. Adjon végre konkrét választ.

[G. J.] Sasadról

Szűrös et. azt mondta mostani műsorában, hogy Romániában nem várhatók bel- és külpolitikai változások. Kérdezi: mennyire helyénvaló ez, szocialista országok között, nem lehetne-e hatni erre az Európa szegényének nevezett országra... Az utóbbi években jelentősen csökkent Magyarország lakossága. Különösen nagy a fogyás Zala, Vas és Somogy megyében. Nem lehetne-e a magyar lakosságot pótolni az erdélyi menekültekkel?

[P. J.], Debrecen, Lázár u. 84.

Erdélyben a 700 év óta ott lakó szászok úgy látszik, lassan megszűnnek etnikum lenni. Sajnos úgy néz ki, hogy az erdélyi magyarságra is ez a sors vár. Tesz-e ez ellen valamit a kormány, tesz-e eleget, hogy később a történelem előtt ne szegyenkezzünk.

756-415

Miért nem esik már végre szó az erdélyi magyarokról? Ne csak Kambodzsaról beszéljünk, hanem róluk is.

[K. I.]

Miért fogadja el a magyar kormány azt, hogy a helsinki záróokmány szellemével ellentétben, Romániában megsértik az emberi jogokat és semmibe veszik a magyar nemzetiségek jogait. A kormány mit kíván tenni az ügyben és milyen ellenintézkedések várhatók?

[P. J.] 88-38-36

A külföldi híradásokból ismert, hogy Magyarországon már meghaladja a tízezret azoknak a román állampolgároknak a száma, akik Magyarországra menekültek. A külföldi sajtó szerint viszont most kezdik ezeket az erdélyieket visszatoloncolni Romániába, ahol sanyarú sors vár rájuk. Igaz-e ez és miért csak a francia sajtónak nyilatkozik erről a Külügyminisztérium?

5.

Jelentés Hajdú-Bihar megye 1988. évi egyházügyi szakigazgatási munkájáról

- részlet -

Készítette: Cseke Béla egyházügyi titkár

Látta: Dr. Gyarmat Kálmán megyei tanács elnökhelyettese

[...] Igen sok időt, energiát igényelt az év során a romániai kérdés ránk eső részének a megoldása.

A Romániából [való] áttelepüléssel kapcsolatos kormány-állásfoglalás következményeire nem voltunk felkészülve. Elég hosszú idő múlva alakult meg a tárcaközi és a megyei koordinációs bizottság is. Az érkező menekültek fogadása gyakorlatilag az egyházak feladata lett, akik nem tudtak, de nem is akartak kitérni a felvetődő problémák elől. A római katolikus egyház - konkrétan a Debreceni Szent Anna plébánia - hosszú időn át alakította a romániai kapcsolatait, és a segélyszolgálatukat azonnal, nagy hatásokkal és a kívánt mértékben tudták indítani. Ma is az a megyébe érkező menekültek fő bázisa, bár most már az állami és a református egyházi segélyszolgálat is jelentős.

Kezdetben volt bizalmatlanság az érkezők részéről az állami szervekkel szemben, ami később - a tapasztalatok és az állami segítő szolgálat megindításával - oldódott.

Az akció az egyházak korábbi társadalmi magatartásának megfelelően alakult. A Szent Anna plébánia azzal hirdette meg az akciót: »Most mutassuk meg, hogy magyarok vagyunk, hogy katolikusok vagyunk.« A református egyház a diakónia keretében végzi ezt a munkát, minden látványosság nélkül, szolgálatként. Az állami szervek nehézkesen kezdtek munkához és még ma is vannak problémák, de ez lényegében leszűkül a vámuigyek területére. Jelenleg is hatáskörömet meghaladó igazolásokat kell kiadnom a botrány elkerülése miatt.

Az egyház segítő tevékenysége a következő adatokban összegezhető:

a Romániából érkezettek száma, akikkel az egyházak kapcsolatba kerültek: kb. 7200

azok száma, akiknek javasolták a Romániába [való] visszatérést: 339

pénzben nyújtott segítség összege: 3 000 000 Ft

élelemben nyújtott segítség összege: 1 000 000 Ft

ruhaneműben nyújtott segítség összege: 4 000 000 Ft

Az egyházi szolgálattevők belefáradtak már az erejüket meghaladó munkába. Jó lenne gondolni munkájuk elismerésére egyházi és társadalmi vonalon is. Időnként látogatást tettem, megköszöntem a munkájukat, érdeklődtem iránta.

A kisegyházak adatai ismeretlenek; igyekeznek „testvéri kapcsolatokként” kezelni a kérdést. A görög katolikus egyház debreceni gyülekezetének ilyen irányú munkáját kisajátította Dr. Ivancsó István lelkész, és kérésre sem ad összeheszerű információt sem. Munkája a paróchus-lelkésztől is elszigetelt.

Kétségtelen, hogy az egyházak kipróbálták, kipróbálhatták magukat, hogy rendkívüli helyzetben gyorsan és magas szervezethez, nagy hatékonysággal tudják mozgatni a társadalom igen széles rétegeit formális, vagy tényleges egyháztagságra való tekintet nélkül. Természetesen növelte ez az egyházak tekintélyét, tömegbefolyását, és van olyan megítélés a közvéleményben, mintha csak az egyházak foglalkoznának érdemben ezzel a nagy társadalmi problémával.

Az egyházak lehetőségeit rég meghaladta ez a probléma. Az anyagi feltételek kimerülőben vannak, a lelkesedés nemkülönb. Felmerült a szervezeti keretek kialakítása perspektivikus követelmények szerint. Az egyházi segítő munka nyugati betáplálása változatlan intenzitású erkölcsi és anyagi vonatkozásban is. Bizonyos feszültséget okoz, hogy a nyugati támogatások semmi más egyházi célt nem szolgálnak már nagyobb ideje, csak román menekültügyet.

Három, Romániából menekült lelkész van a megyében. Egy római katolikus (Derecske), aki hosszú ideig járogatott az egri és a szeged-csanádi püspökség területére, főleg Debrecenbe, amíg az áttelepülés mellett döntött. Csalódott, mert nagyobb plébániát szeretett volna, kényelmesebb helyet. Két református (Váncsó és Tiszacsege). Az utóbbi III. éves levelező teológus hallgató, aki egy ideig kis-határátlépővel végezte Debrecenben a tanulmányait.

1989. január

Jelzet: MNL OL XIX-A-21-d-163-d. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Állami Egyházügyi Hivatal, Visszaminősített TÜK iratok - Eredeti, gépelt.

6.

Emlékeztető a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok ügyével foglalkozó Állami Tárcaközi Bizottság 1988. április 28-i üléséről

- részlet -

Belügyminisztérium

Miniszterhelyettes

Az ülés résztvevői: dr. Gál Zoltán (a bizottság vezetője), Péter László (MSZMP KB Külügyi Osztály), dr. Nagy Károly, Peredi Rezső, dr. Csentes Zoltán (BM), Bagi Gábor (KÜM), dr. Kajdi József (IM), Szántó Anikó, dr. Lóránd Zoltán, dr. Balogh György (PM), Bagics Lajos (MM), Bánfalvi István (SZEM), Marton Tamás (ÁBMH), dr. Bai László (ÁEH), dr. Bielek József (Föv. Tanács), Molnár Béla (HNF), Sztuchlik Rezső (Magyar Vöröskereszt), Nyitrai István (SZOT).

1) Tájékoztató a legutóbbi ülés óta történt eseményekről

Gál Zoltán:

A BM miniszteri értekezlete megtárgyalta az átmenetileg itt tartózkodó román állampolgárok jogi helyzetének rendezéséről szóló előterjesztést. Rövidesen sor kerül az anyag véglegesítésére, amelyben rendelkezés lesz a nem magyar nemzetiségű román állampolgárok helyzetének kezeléséről.

A HNF szervezésében találkozott az egyházak képviselőivel. A jó hangvételű, politikailag hasznos megbeszélésen kölcsönösen tájékoztatták egymást a román állampolgárokkal kapcsolatos tevékenységről, tapasztalatokról. A megközelítésben voltak hangsúlybeli különbségek, de az alapkérdésekben - valamennyi egyház jelenlévő magas szintű vezetőjének nyilatkozatából kitűnően - egyetértés mutatkozott a hivatalos állásponttal. Megállapodás történt abban, hogy az egyházak továbbra is foglalkoznak a hazájukba visszatérni nem kívánókkal, de elismerik, hogy megfelelő élet- és munkakörülményeik megteremtésében az állami szervek a fő szerep.

Felvettük a kapcsolatot a SZOT Titkárságával abból kiindulva, hogy az itt tartózkodók munkához, szálláshoz juttatásával nem fejeződhet be a velük való törődés, amelyhez a szakszervezetek közreműködésére is szükség van. A SZOT irányelvet dolgoz ki és juttat el a munkahelyi szakszervezetekhez arra vonatkozóan, hogyan kísérik figyelemmel az ott dolgozó román állampolgárok helyzetét, foglalkozzanak velük, segítsék beilleszkedésüket. Hasonló jelleggel a KISZ-szel is felvettük a kapcsolatot.

[...]

Az itt tartózkodók számára egyelőre van megfelelő munkalehetőség, nem vagyunk olyan kényszerhelyzetben, hogy minden igénybe vehető munkakörbe beállítsuk őket. Ezért olyan munkahelyekre, ahol csak magyar állampolgárok dolgozhatnak, illetőleg állami, hivatali, vállalati érdekek, hogy külföldi ott ne dolgozzon, ne ajánljanak, közvetítsenek ki román állampolgárt. Ezt a Bizottság tagjai is érvényesítsék illetékességi területükön. Ilyen értelemben fogjuk tájékoztatni a megyei vb. titkárokat is.

[...]

Bagi Gábor:

A magyar-román diplomáciai viszony nem javul, sőt romlik. Kevés lehetőség van az együttműködésre. Románia nem készült fel a magyar álláspont kezelésére, a román magatartás nem számítható ki.

A különböző szocialista országokban tartózkodó magyar és román nemzetiségű román állampolgárok közül többen jelezték az ottani magyar külképviseleteken, hogy Magyarországon kívánnak letelepedni. Ezt a szándékot a KÜM általában nem támogatja, de egyedi elbírálás alapján indokolt esetben lehetőséget lát a kivétel-tételre.

A KÜM a nemzetközi megítélés szempontjából azt tartaná helyesnek, ha az itt tartózkodás engedélyezésénél nem volna különbségtétel a magyar és a nem magyar nemzetiségű román állampolgárok között. Ez felelne meg a helsinki megállapodás szellemének. Olyan jelzéseket kaptak, hogy az idegenrendészeti szervek nem foglalkoznak a román nemzetiségűekkel. Ennek kedvezőtlen visszhangja van. Jó érzéssel vette viszont a román lakosság, hogy az érdemtelennek nem minősülő román nemzetiségűeket a magyar hatóságok nem adják vissza.

Az NSZK részéről konkrét megkeresés érkezett, hogy hány német nemzetiségű román állampolgár jelentkezett a magyar hatóságoknál és milyen elbírálásban részesülnek.

Akik nem akarnak itt maradni, azoknak a továbbutazását segíteni kellene, főleg, ha befogadó készség van a harmadik ország részéről, különösen a német nemzetiségűek esetében.

Az itt tartózkodók számát egyeztetett módon hozzuk nyilvánosságra, mert jelenleg nem egyszer eltérő adatok kerülnek napvilágra. Ebben megfelelő koordinációra van szükség.

Péter László:

Megerősíti Bagi Gábor tájékoztatóját a magyar-román viszonyról. Semmi jel nincs román részről a konstruktív magatartásra, a problémákat kiváltó okok megszüntetésére. Vannak olyan jelzések, hogy a román hatóságok korlátozzák a kiutazást. Kérdésre elmondja, hogy az áttelepülés témája nem került szóba a közelmúltban sorra került pártközi megbeszéléseken, azt sem a magyar, sem a román fél nem vetette fel.

A hazájukba visszatérni nem kívánó román állampolgárokkal kapcsolatos eddigi intézkedéseink összességében pozitív nemzetközi visszhangot váltottak ki, azokat humánusnak ítélik. Pozitív, hogy a Rudé Práva és a Tribuna Ludu átvett a magyar sajtótól ezzel a kérdéskörrel foglalkozó cikkeket.

Bai László:

Az egyházi vezetőkkel a közelmúltban lezajlott találkozás biztosíték arra, hogy az egyházak helyesen fognak eljárni a hozzájuk forduló román állampolgárokkal kapcsolatban.

Figyelemre méltó jelenség, hogy:

- az áttelepülési szándékozók első nagyobb hullámát most a második követi. Az elmúlt hétvégén például Rákosszentmihályon a református egyháznál 600-an jelentek meg, közülük 300-an első ízben;
- azok a hívők, akik befogadtak román állampolgárokat, rövidebb tartózkodásukra számítottak, most már zavarja őket ez az állapot;
- a román nemzetiségű állampolgárok körében nagyfokú nyugtalanság mutatkozik amiatt, hogy nem utazhatnak tovább. Szervezkednek, különböző helyeken, nem egyházi intézményekben, hanem egyes magyar állampolgárok lakásában összejönnek, akciókra készülnek;
- külföldi hírügynökségek, újságok képviselői a KÜM ajánlásával nagy számban érdeklődnek egyházi személyeknél a román állampolgárokkal kapcsolatos tevékenységükről. Így az a torz kép alakul ki, hogy főleg az egyházak foglalkoznak ezekkel az emberekkel, segítik őket.

Gál Zoltán:

A KÜM tájékoztassa a külföldi tudósítókat, hogy ne csak az egyházak képviselőit, ellenzéki személyeket keressenek fel, hanem a hivatalos szerveket is. Indokolt végiggondolni, hogy az előbbi körből is kikkel való találkozást ajánljanak.

Bagi Gábor:

A KÜM-ből úgy jön a külföldi tudósítók kérése, hogy a teljes spektrummal akarnak találkozni, tehát állami szervekkel, Vöröskereszttel, egyházakkal. Nem lát olyan veszélyt, hogy egyoldalúan előtérbe kerülne az egyházak látogatása, szerepe, de megnézik a gyakorlatot.

Peredi Rezső:

Érvényesíteni kell azt a szabályt, hogy a tartózkodási engedéllyel rendelkező külföldiek nem folytathatnak politikai és közérdekű tevékenységet, nem adhatnak nyilatkozatot, nem publikálhatnak a sajtóban. Aki ezt megszegi, legvégső esetben visszairányítható. Vannak jelzések, hogy egyesek információkat juttatnak vissza Romániába. Ez az érintett egyházaknak is gondot okoz.

Bielek József:

Tájékoztattott az egy hónapja működő Fővárosi Ügyfélszolgálati Iroda munkájáról, ahol eddig mintegy 1700-an jelentek meg. A későbbiekben gond lehet a házaspárok elhelyezése. Mivel nincsenek koedukált munkásszállások, a férjet és a feleséget általában külön szállásolják el. Vidékről kér ezért segítséget a házaspárok munkavállalásához és elhelyezéséhez.

Kezdenek jelentkezni a munkaviszonyuk legalizálására azok, akik eddig feketén dolgoztak, bár tartózkodási engedéllyel rendelkeznek. Tapasztalataik szerint sokan tartózkodnak az országban engedély nélkül. Javasolja, hogy jogszabály mondja ki ezek záros határidőn belüli jelentkezését.

Külföldi is csak öt éves helyben lakás vagy munkaviszony esetén juthasson fővárosi ingatlanhoz. A kivétel-tétel jogos ellenérzést váltana ki a magyar állampolgároknál. Budapesten egyébként csak szállásról beszélnek, mert a lakáshoz jutás esélye minimális.

Most egy enyhén csökkenő irányzatot tapasztalnak az ügyfélszolgálati irodájukban, a jelentkező külföldiek számát tekintve. Ennek ellenére szükségesnek tartja a felkészülést egy lényegesen nagyobb beáramlásra.

Gál Zoltán:

Javasolta, hogy a főváros is elsősorban vidékre közvetítsen, mert ott jobb az elhelyezkedési és főleg a szállás lehetőségek. Kezdetből fogva elv volt az itt tartózkodó külföldiek arányosabb széttelepítése az országban. A Vöröskereszt is így informáljon. A megyei vb. titkárokat kérem, hogy ebben fokozottan segítsenek.

A Bizottság mindezzel egyetértett.

[...]

Bagics Lajos:

A Bajcsy-Zsilinszky Baráti Társaság javaslatot tett az itt tartózkodó román állampolgárok gyermekeinek nyári táboroztatására. Központi intézkedést az MM erre nem tud tenni, mert a magyar iskolai tanulók táboroztatásával kapcsolatos igényeket sem lehet teljesen kielégíteni.

Gál Zoltán:

A Bizottság támogassa az MM álláspontját azzal, hogy ahol helyileg megoldható a román állampolgár gyermekek üdültetése, azt meg lehet tenni. A Bizottság ezzel egyetértett.

Bánfalvi István:

Információik szerint a Pest megyei szociálpolitikai vezetők még nem ismerik a megyei vb. titkároknak kiküldött tájékoztatóban foglaltakat. Ezt sürgősen pótolni szükséges.

Előfordult, hogy az itt tartózkodó román állampolgárok művi teresség megszakítást kértek, amelynek engedélyezése igen szigorú jogszabályi feltételekhez van kötve. Kéri, hogy indokolt esetben az ilyen jellegű műtétet tekinthessék gyógyító beavatkozásnak, mert ez rugalmasabb elbírálást tesz lehetővé. A Bizottság ezzel egyetértett.

A megyei cigány koordinációs bizottságokon belül felvetődött, hogy a román állampolgárok támogatása nem jár-e a cigány lakosság helyzetének javítására fordítható anyagi eszközök csökkenésével.

Az itt tartózkodó román állampolgárok helyzetéről, ügyeik kezeléséről készített videofilm forgalmazása problematikus, ne adjunk arra biankó felhatalmazást.

Igen kényes kérdés az engedély nélkül itt tartózkodók határidő kifizésével történő, szankcióval fenyegető felszólítása a jelentkezésre. Ez könnyen kriminalizálhatja az időben nem jelentkezőket.

Nagy Károly:

A múlt hét végéig mintegy 2900 személynek adtak ki tartózkodási engedélyt. Zömük itt akar maradni, letelepedni, egy részük tovább kíván utazni. Jelentős azok száma, akik kérték az itt tartózkodásuk meghosszabbítását a román hatóság beleegyezésével, de ennek lejáta után vissza kívánnak térni Romániába. Az itt tartózkodó nem magyar nemzetiségűek ügyének kezelésében, részükre a tartózkodási engedély megadásában és kiutatztatásukban a miniszteri értekezlet nyomán némi változás lesz.

Változatlanul magas, napi 15-20 közötti a tiltott határátlépések száma. Április 20-ig 770-en jöttek így át, közülük 409-et adtak vissza a román hatóságoknak érdemtelenység címén.

[...]

A román nemzetiségűeket már nem küldik el a KEOK-ból, érzékeltetik, hogy nem alkalmaznak diszkriminációt, azonban itt tartózkodásuk indokoltságát valamivel szigorúbban bírálják el, mint a magyar nemzetiségűekét.

Peredi Rezső:

A külföldi segélyszállítmányok fogadását körültekintően kell megszervezni, hogy ne használhassák fel politikai célra azok, akinek ez a fontos, nem a segélyezés.

Gál Zoltán:

A kölcsönös tájékoztatás széleskörű volt. Nyitott kérdés nem maradt, a döntést igénylő témák menetközben elrendeződtek. A továbbiakban fontos a nem magyar nemzetiségűek ügyének megfelelő kezelése, az indokolt továbbutazás megoldása úgy, hogy ne ösztönözzön az áttelepülésre; az itt tartózkodók helyzetének megfelelő rendezése, a velük való későbbi törődés.

Azzal számolhatunk, hogy az itt tartózkodók száma nem csökken, hanem növekszik. Ha ez az eddigi ütemben folytatódik, a közeljövőben elérheti azt a kritikus szintet, amikor nehezen, vagy nem tudunk kielégítően gondoskodni az itt tartózkodókról, különösen munkához és szálláshoz juttatásukról. [...] Esetleg szóba kerülhet az itt maradás lehetőségének korlátozása, a tartózkodási engedélyek kiadására bizonyos nagyságrend megállapítása.

Látni kell, hogy a csendes többség már ma sem nézi jó szemmel a román állampolgárok ügyének felkarolását, mert félti az életszínvonalát, munkahelyét, gyermekei lakáshoz jutását és egyéb társadalmi értékeit.

A chilei menekültek ügyének kezelését áttekintettük, az nem alkalmazható a mai helyzetre.

Javasolta, erősítsük meg, hogy fontos a KEOKH-nál az érintett személyek pontos nyilvántartása és kategorizálása. Esetleg vegyük fel ismét a kapcsolatot az ellenzék bizonyos köreivel és kíséreljük meg álláspontjukat a kívánt irányba befolyásolni. Indokolt lesz felvenni a kapcsolatot a Magyarországi Románok Demokratikus Szövetségével. A Bizottság mindezzel egyetértett. [...]

Tekintve, hogy a Bizottság a jelenleg nyitott kérdésekben állást foglalt, a közeljövőben nem lesz szükség újabb ülésre.

Budapest, 1988. május 2.

(Dr. Gál Zoltán)

Jelzet: MNL OL XIX-A-21-d-156-d - Eredeti, gépelt.

7. /a

Meghívó a Magyar Vöröskereszt Országos Vezetőségének ülésére

Magyar Vöröskereszt

Országos Végrehajtó Bizottsága

Andics Jenő elvtársnak

MSZMP KB

Társadalompolitikai Osztály vezetőjének

Budapest

Kedves Andics Elvtárs!

A Magyar Vöröskereszt Országos Vezetősége 1989. március 16-án 10 órakor tartja következő ülését, amelynek első napirendi pontja „A Magyar Vöröskereszt közreműködése a romániai menekültek társadalmi támogatásában” című anyag. Előadó dr. Alföldy Árpád főtitkárhelyettes.

Az ülésre tisztelettel meghívom és az írásos előterjesztést mellékelten küldöm.

Budapest, 1989. március 2.

Eltársi üdvözléssel:

Dr. Hantos János

7. /b

A Magyar Vöröskereszt közreműködése a romániai menekültek társadalmi támogatásában

- részlet -

Magyar Vöröskereszt

Országos Végrehajtó Bizottsága

T. Országos Vezetőség!

1988 elején szaporodott azon román állampolgárok (döntően magyar anyanyelvűek) száma, akik emberi és nemzeti jogaik súlyos megsértésére hivatkozva, nem kívántak visszatérni hazájukba.

Országunk egy újabb politikai, jogi, társadalmi, szociális problémával került szembe, olyan feladatokat kellett szinte egyik napról a másikra megoldani, amelyekre korábban nem alakult ki a megoldás módja.

A politikai vezetésnek nyilatkozni kellett, miként reagáljon az új kihívásra. A politikai döntés lényege a következő volt: minden embernek joga van ahhoz, hogy emberi és nemzeti jogait szülőföldjén gyakorolja, nem szorgalmazzuk a szülőföld elhagyását, de befogadjuk azokat, akik Magyarországon kívánnak élni.

A döntést követően a Minisztertanács a „Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok ügyeivel foglalkozó Állami Tárcaközi Bizottság”-ot hozott létre, amely 1988. március 10-én tartotta meg alakuló ülését.

A Kormány felkérte a Magyar Vöröskeresztet a Bizottság munkájában való részvételre.

Mozgalmunk 125 éves történelme, humanitárius misszióink, alapelveink, a Vöröskereszt Nemzetközi Konferenciái vonatkozó állásfoglalásai, vöröskeresztes meggyőződésünk természetes feladatunkká tették, hogy kapcsolódva a kidolgozandó állami intézkedésekhez, részt vegyünk a hazánkba érkező román állampolgárok társadalmi támogatásának szervezésében.

A társadalmi akciót 1988. március 15-én hirdettük meg a tömegkommunikációs eszközökön keresztül „Segítsen, hogy segíthessünk” jelszóval. A pénzbeli adományok gyűjtésére külön központi segélyszámlát hoztunk létre: OTP 508-11468-0.

Központi székházunkban 1988. március 17-én „Információs Irodát” nyitottunk meg, amelynek feladata kettős volt: egyrészt fogadta a lakosság természetbeni felajánlásait, másrészt segítséget nyújtott a hozzánk fordulóknak.

Közben a fővároson kívül elsősorban az ország keleti megyéiben egyre nagyobb számban jelentkeztek a menekültek. Megalakultak a fővárosi, megyei koordinációs bizottságok, amelyek munkájába bevonták budapesti, megyei vezetőségeink titkárait.

Az Országos Végrehajtó Bizottság 1988. március 31-i ülésén „A hazánkba letelepedni kívánó külföldi állampolgárok társadalmi támogatásáról” című határozatot fogadott el, amely átfogó módon fogalmazta meg feladatainkat.

A segélyakció támogatására és ellenőrzésére az Országos Végrehajtó Bizottság Társadalmi Bizottságot hozott létre dr. Gyűszű Miklós, az Országos Vezetőség alelnöke vezetésével. A társadalmi támogatásban a velünk együttműködni szándékozó szervezetek, társaságok segítségét szívesen vettük, ezért együttműködési megállapodást kötöttünk a Bajcsy-Zsilinszky Endre Baráti Társasággal.

[...]

I. A segélyakció szervezése, eredményei

1.) A hozzánk fordulók néhány jellemzője

Hivatalos adatok szerint 1988-ban több mint 13 ezren kaptak tartózkodási engedélyt. Többségük a 40 év alatti korosztályba tartozik. Több mint 1500 család hagyta otthon valamelyik közeli hozzátartozóját (férj, feleség, gyerek). Nagy részük útlevelel érkezett, de több ezren illegálisan lépték át a határt, vállalva az ezzel járó veszélyeket.

Mindez meghatározza azt is, hogy milyen minőségű és mennyiségű segítségre van szükségük. Sokuknak él Magyarországon rokona vagy ismerőse, akik segítik a beilleszkedést.

A menekültek kb. 90%-a magyar anyanyelvű, de érkeznek német és román nemzetiségűek is. Az utóbbiak közül többen arra hivatkoznak, hogy nem értik a nyelvet, nem tudnak munkát vállalni, és több segítséget igényelnek. [...]

Általános tapasztalat, hogy az áttelepülők gyönyörű, színes képet alkotnak az »édes hazában« való életről. Az idealizált kép a gazdasági nehézségek, a megélhetési és lakásgondok, a család utáni vágyakozás miatt egyre fakul, s a menekültek néhány százaléka a visszautazást latolgatja. Sokan kiábrándultak, többet vártak, nem elégedettek az adható és kapható segítséggel. Érzékelik, hogy az üzletek ugyan tele vannak áruval, de a főmunkaidőben szerzett bér nem elegendő azok megvásárlásához, szükséges az esti vagy hétfégi munka vállalása.

A problémák némelyikének megoldhatatlansága (családegyesítés) kimeríti és feszültté teszi az érintetteket, ezért a velük való foglalkozás óriási türelmet, megértést, empátiát igényel.

A menekültek az új élet indításával, emberi méltóságuk újbóli megalapozásával kapcsolatos szinte valamennyi problémájukkal felkeresik szervezetünket. Amíg nem tudnak önállóságot teremteni maguknak a jövedelemteremtésben, igényelnék a pénzsegélyt, természetbeni juttatásokat, támogatást várnak a munkába álláshoz, szálláshoz jutáshoz.

Sokan értesülnek a külföldi segélyszállítványokról, abból szeretnének igényelni. Adataink szerint több mint 30 ezer alkalommal nyújtottunk országszerte valamilyen segítséget, ez azt jelenti, hogy minden áttelepülő legalább 2 alkalommal megjelenik a fogadó irodáinkban. Akik nehezebben viselik az átmeneti kilátástalanságot, a családtól való távollétet, a munkahelyen esetleges bántó megjegyzéseket, vagy akik egyedül érkeztek egy vagy két gyermekükkel, illetve érzékenyebbek a jelentkező problémákkal szemben, 4-5 alkalommal is felkeresnek bennünket. Ők tartoznak a menekülteknek abba a kb. 20%-ába, akik igénylik az állandó figyelmet, törődést, tanácsadást.

Nemcsak a problémákról számolnak be, hanem sikerükről, örömeikről is. Talán mivel más személyes barátjuk nincs, a Vöröskeresztet tekintik annak.

Vannak, akik az ország legtávolabbi pontjairól is felutaznak az Országos Vezetőséghez, hogy személyesen érdeklődjenek a családegyesítés fejleményei iránt.

Az áttelepültek legnagyobb százaléka becsületesen dolgozó, a nehézségeket vállaló és leküzdeni akaró ember. Közülük néhányan - akik már anyagilag konszolidált körülmények között élnek - visszafizették a kapott segélyt. A közben valamilyen módon megérkezett családtagokat behozzák, hogy bemutassák a munkatársaknak, akik velük együtt örülnek.

A Vöröskereszt minden menekültekkel foglalkozó dolgozójának új erőt, lelkesedést ad, és átsegíti a kellemetlenségeken az a bizalom, mely irányukban megnyilvánul.

2.) A társadalom reagálása felhívásunkra

Az elmúlt esztendőben a magyar lakosság higgadtan, döntően egyetértőleg reagált a menekült kérdésre adott hivatalos válaszra. Természetesen a társadalmat megosztó politikai viták e területen is esetenként élesen jelentkeznek.

Az egyetértő, támogató vélemények mellett számolni kell azonban olyan nézetekkel is, amelyek szerint a menekültügy tovább szaporítja hazánk gondjait, növeli a szociális feszültségeket, hozzájárul a munkanélküliség, a lakáshiány fokozódásához. Eddigi munkánk során igyekeztünk elkerülni a nyílt politikai vitákat és humanitárius indíttatású segítségre kértük a lakosságot.

A központi segélyszámlára befizetett összeg a külföldiekkel együtt 1988. december 31-ig 18 165 639,- Ft volt. [...] Júniusig jelentősen növekedett a befizetés, azt követően csökkenő a tendencia. Közel 5000 befizetés volt tavaly, többségük egyéni: néhány száz forinttól több ezerig. Sok közösség szervezett gyűjtést: vöröskeresztes alapszervezetek, iskolák, munkahelyek, úttörőcsoportok, KISZ alapszervezetek, újabb politikai csoportok, egyesületek, egyházi közösségek, szocialista brigádok, pártalapszervezetek, szakszervezetek, népfront csoportok. Számos helyen rendeztek hangversenyt, képzőművészeti kiállítást, más gyűjtési akciót. Közel húsz közösség fizetett be 100 ezer forintot, vagy annál nagyobb összeget. A legmagasabb hazai befizetés 458 ezer forint volt. Segélyszámlánk lehetővé teszi, hogy társadalmunk legkülönbözőbb rétegei szervezetünkön keresztül támogassák a menekülteket.

1989 első két hónapjában tovább folytatódott a lakosság adakozása, ennek nagyságrendje hasonló a november, december hónapokhoz. [...]

A pénzsegély mellett a legtömegesebb segélyfelajánlás a használt ruhaadomány volt. Hetek alatt olyan nagy mennyiségű ruha halmozódott fel, amely jelentősen meghaladta az igényeket. [...]

Az új élet indításához szükséges berendezési tárgyak, bútorok, tartós fogyasztási cikkek közvetítésével is foglalkozunk. A felajánlott használati tárgyak, ruhák értéke szerény becslések szerint kb. 15-20 millió forint. [...]

A társadalmi segítségnyújtás körébe sorolhatók a munkahely- és szálláslehetőségek felajánlása is. Kezdetben központi irodánk foglalkozott munkahely-közvetítéssel, majd a tanácsai szervek vették át ezt a feladatot. A szállásfelajánlások száma lényegesen alacsonyabb az igényeknél.

A menekültek társadalmi támogatásában jelentős feladatot vállaltak az egyházak és egyes új politikai csoportok, egyesületek. A Vöröskereszt alapelveit szem előtt tartva, tartózkodva az ideológiai, politikai vitáktól, gyakorlati együttműködést alakítottunk ki a menekültek ellátásában részt vevő egyházakkal, szervezetekkel. Ez az együttműködés tágitotta társadalmi kapcsolatainkat, segítette a menekültek koordináltabb ellátását.

Több esetben adtak át egyházak segélyküldeményt (ruha, bébiétel) elosztásra, és arra is volt példa, hogy külföldi adományok Magyarországra szállítását szerveztük meg egyházaknak.

A menekültek segélyezésének nincs egységes nyilvántartása. A tartózkodási engedélyre általában ráírják a pénzsegélyt, egyházi kezdeményezésre bevezettük az úgynevezett „Segélylap”-ot. Mindezek azonban nem adnak pontos képet arról, hogy ki, hol és milyen segélyt kapott. A segélyezést végző szervezetek (kivéve tanács, vöröskereszt) saját belátására van bízva, hogy jelzik-e a segély összegét.

A Bajcsy-Zsilinszky Endre Baráti Társasággal kötött Együttműködési Megállapodásunk szerint a Társaság révén érkező külföldi adományok közös fogadását, elosztását és ellenőrzését közösen kellett volna megszerveznünk. A menekültek érdekében, a külföldi adományok rendeltetésszerű felhasználására vállalkoztunk erre az együttműködésre. A Társaság hosszú hónapokig nem tudott realizálni segélyküldeményt. A szeptemberben megérkezett ruhaszállítmány átvételét és felhasználását a Társaság teljes egészében ránk bízta.

Az együttműködés eredményének tekinthető a kölcsönös tájékoztatás, információcsere. A Társaság nyári táboraiban nyaraló gyerekek számára iskolai és egészségügyi eszközöket biztosítottunk.

3.) A segítségnyújtás eredményei

A társadalmi felajánlások lehetővé tették segélyakciónk országos kiterjesztését. Minden hozzánk forduló menekült pénzbeli gyorssegélyt kap. Ennek összege kezdetben 1000,- Ft, családtagonként 500,- Ft volt. A rendelkezésre álló segélykeret növekedése következtében a gyorssegély összegét 1500, illetve 1000,- Ft-ra emeltük, amely indokolt esetben (tartós betegség, kettőnél több gyerek) ismételtető. Ezek az összegek maximumnak tekintendők, odaítélésénél figyelembe veszik a más szervek, egyházak által adott pénzsegélyt is.

1988. december 31-ig 14 700 esetben adtunk összesen 14 019 000,- Ft pénzsegélyt. 1989 első két hónapjában a gyorssegélyek összege meghaladja az 1 millió forintot. [...]

A központi székházunkban működő Információs Iroda napi forgalmi adataiból megállapítható, hogy március 17. és december 31. között több mint 13 ezer esetben nyújtottunk valamilyen segítséget. Ez körülbelül 5000-5500 személyt jelent. Pénzsegélyt 4401 esetben adtunk 6 222 000,- Ft értékben. Ruhasegélyt 4272 esetben igényeltek a menekültek. [...]

Az Iroda 2062 esetben közvetített állást és 944 esetben szállást. [...]

A menekültek tartós beilleszkedésének segítésére, szabadidejük tartalmas eltöltésére székházunkban klub kezdte meg munkáját. Kialakulóban van a klub profilja, jelenleg a hét egy napján vannak az összejövetelek 40-70 fővel. Közülük már 40-50 fő tekinthető állandó résztvevőnek. A klub programját a résztvevők igénye szerint egy 5 fős klubvezetőség alakítja ki. Eddig főleg videóvetítések és ezt követő megbeszélések képezték a programot. [...]

Az Iroda a nyár folyamán közel 300 gyerek üdültetését szervezte meg.

A román anyanyelvűek beilleszkedésének segítésére a TIT közreműködésével 42 fő számára magyar nyelvtanfolyamot indítottunk. Sajnos időközben a résztvevők lemorzsolódása miatt a tanfolyam megszünt.

Jelentős vállalkozás volt az első karácsony bensőséges megünneplése. A 3 napon át folyó rendezvénysorozaton 450 gyerek és mintegy 700 kísérő vett részt. Az ajándékokat, a megvendéglést, a műsort társadalmi felajánlásokból biztosítottuk. [...]

IV. Főbb tapasztalatok, további feladatok

Az elmúlt esztendő során, a kezdeti sok bizonytalanság után kialakult a menekültek befogadásának jogi, szervezeti rendszere.

A munkába állítás döntő módon megoldott, súlyos gond a végleges szálláslehetőség megoldása. A menekültek lényegében ugyanolyan társadalombiztosítási, szociális, egészségügyi, oktatási ellátásban részesülnek, mint a magyar állampolgárok. Az egyházak, egyes szervezetek és a Magyar Vöröskereszt fontos szerepet játszik a menekültek új életének elindításában, beilleszkedésük elősegítésében. Természetesen a menekültügy még számos megoldandó feladatot tartalmaz.

A menekültek szeretnék jogi helyzetük mielőbbi megnyugtató rendezését. A hazánkban letelepedni kívánók minél előbb szeretnék megkapni a magyar állampolgárságot, egyesek igénylik a menekültstátuszt.

A harmadik országba utazni kívánók túlnyomó többsége már megkapja a kiutazási engedélyt, a fő gond, hogy nehezen találják befogadó országot.

A szétszakított családok egyre nehezebben viselik el a gyerekek, a házasítás hiányát. Ezért számos jogtalan bírálattal éri szervezetünket. Nem ismerve a Vöröskereszt lehetőségeit, határozottabb cselekvésre ösztönöznek bennünket.

A menekültek túlnyomó többsége becsületesen dolgozik, igyekszik beilleszkedni. Növekszik azonban azok köre, akik nem találnak, vagy nem akarnak munkát találni és segélyekre számítnak. Közülük kerülnek ki azok, akik bírálják segélyezési munkánkat, több támogatást igényelnek. Még mindig tapasztalható, hogy sokan illúziókkal érkeznek, nem ismerik az itteni nehézségeket, nagyobb támogatásra számítnak. Néhányan csalódtak, arról is van tudomásunk, hogy egyesek visszatérnek Romániába.

A becsületes, szerény túlnyomó többség elégedett segélyezési munkánkkal, nagyon hálásak a jó szóért, segítségért. Annak ellenére, hogy világosan deklaráltuk, hogy a menekült ügyet alapvetően humanitárius kérdésként kezeljük és alapelvünk a rászorultakon való megkülönböztetés nélküli segítség, értek bennünket olyan hatások, amelyek politikai állásfoglalásra, egyes kormányok bírálataira ösztönöztek. Ezeket a kezdeményezéseket sikerült elhárítanunk. [...]

Budapest, 1989. február 23.

Magyar Vöröskereszt
Országos Végrehajtó Bizottsága

Jelzet: MNL OL 288-22/1989, 12. ő.e. - Eredeti, gépelt.

Címkék:

[menekültek](#) ^[2]

[Erdély](#) ^[3]

[Románia](#) ^[4]

[közvélemény](#) ^[5]

[Magyar Vöröskereszt](#) ^[6]

Kiadás: 16. évfolyam (2016) 4. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/menekultkerdes_migracio_magyarorszagon_a_20_szazadban/4_erdelyi_menekultek_19881989ben_es_a_magyarorszagi_kozvelemeny.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/menekultkerdes_migracio_magyarorszagon_a_20_szazadban/4_erdelyi_menekultek_19881989ben_es_a_magyarorszagi_kozvelemeny.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/menekultek>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/erdely>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/romania>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kozvelemeny>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-voroskereszt>